

*** תקציר ***

לסקירה המלאה והעדכנית ראה הספר [מבוא למדרשים מאת ענת רייזל](#) בהוצאת מכללת הרצוג - תבונות

מדרש ויושע

מדרש ויושע הוא מדרש קצר הדורש את שני הפסוקים שלפני שירת הים (שמות י"ד, ל-לא) ופסוקי שירת הים עצמה (שמות ט"ו, א-יח), על פי סדרם. המדרש נערך ככל הנראה בסוף המאה ה-11 או בתחילת המאה ה-12.

שם המדרש

מלבד השם 'מדרש ויושע', מופיעים בכתבי היד של המדרש גם השמות 'אגדות על ויושע' ו'דרש אל ויושע'. שמות המדרש קשורים לפסוק המקדים את שירת הים 'ויושע ה' ביום ההוא את ישראל מיד מצרים' (שמות י"ד, ל). ככל הנראה, המדרש בעריכתו הראשונית נפתח בפסוק זה.¹

זמן המדרש ומקומו

המדרש נערך ככל הנראה בסוף המאה ה-11 או בתחילת המאה ה-12. י"ל צונץ הצביע על איחורו של המדרש על פי לשונו – עברית המכילה, ביטויי לשון מן המדרש המאוחר, דוגמת "יתברך שמו של הקב"ה", "אמרו חכמים ז"ל", ועוד. כמו כן, נראה כי עורך המדרש עשה שימוש במדרשים מאוחרים. בעל ילקוט שמעוני ורבנו בחיי הכירו את המדרש וציטטו ממנו.²

ר' מיקוה טענה, כי מעיון בעדי הנוסח של המדרש (35 כתבי יד וקטעי גניזה) עולה שמדרש ויושע נערך בשתי עריכות שונות. העריכה הראשונה התרחשה, לדעתה, במאה ה-11 או ה-12 באשכנז, ואילו העריכה השנייה התרחשה במאה ה-12 או ה-13 בארץ תחת שלטון האסלאם (בספרד, בצפון אפריקה או במזרח). לדעתה, המדרש בעריכתו הראשונה היה קצר, והוא בוצע בעל פה על ידי דרשנים בבית הכנסת כמעין פירוש לקריאה בתורה של שירת הים. בשל תפקידו הליטורגי של המדרש, הוא נכלל במחזורים באיטליה ובצרפת. לדעתה, ישנה גמישות ושוני רב בטקסט של המדרש בכתבי היד השונים השייכים לעריכה הראשונה, מכיוון שהמדרש בוצע בעל פה.

העריכה השנייה של המדרש, לפי מיקוה, התאפיינה בעריכה ספרותית, ונוספו לו תיאורים של רגשות, דיאלוגים, אירוניה ודרמה. כמו כן, המדרש הושפע ממוטיבים ספרותיים אסלאמיים, בשל הסביבה הגאוגרפית שבו הוא נערך. לדעתה, מדרש ויושע מהווה שלב התפתחות הסיפור העברי של ימי הביניים, אך עם זאת, המדרש שמר על האופי הפרשני ועל המבנה הפרשני העוקב אחר הפסוקים לפי סדרם.

1. בחלק מכתבי היד המדרש נפתח בתיאור מצוקתם של ישראל על שפת ים סוף, ובסיפור דרשני רחב של עקדת יצחק, המסתיים בבקשתו של אברהם שזכותו בעקדה תגן על עם ישראל בעתיד. ככל הנראה, דרשה רחבה זו נוספה למדרש בשלב מאוחר.
2. ילקוט שמעוני בשלח רמז רמא, הוצ' מוסד הרב קוק עמ' 301; פירוש רבנו בחיי על התורה שמות י"ד, י.

*** תקציר ***

לסקירה המלאה והעדכנית ראה הספר [מבוא למדרשים מאת ענת רייזל](#) בהוצאת מכללת הרצוג - תבונות

